

SITZUNGSBERICHTE

DER KÖNIGL. BÖHM.

GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN

IN PRAG.

JAHRGANG 1883.

REDIGIRT: PROF. DR. K. KORIŠTKA.

Mit 12 Tafeln.

PRAG.

VERLAG DER KÖNIGL. BÖHM. GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN.

1884.

Ausserdem scheinen noch andere Formen in Lubná vertreten zu sein.

Erklärung der Figuren.

Fig. 1. *Blattina* (*Etoblattina*) *bituminosa* n. sp. aus dem dunklen Brandschiefer von Lubná. Dreimal vergrössert.

Es bedeutet:

- I. die Gränze zwischen dem Rand- und Schulterfelde;
- II. " " " " Schulter- und dem äusseren Mittelfelde;
- III. " " " " äusseren und dem inneren Mittelfelde;
- IV. " " " " inneren Mittelfelde und dem Hinterfelde.

Fig. 2. *Blattina* (*ligniperda* n. sp.) aus dem lettigen Brandschiefer von daselbst. Sechsmal vergrössert.

Fig. 3. *Blattina* sp. aus dem dunklen Brandschiefer von daselbst. Dreimal vergrössert.

Revisio Oligochaetorum Bohemiae.

Sepsal dr. Fr. Vejdovský a předložil dne 6. dubna 1883.

Dokončiv studia svá o Annulatech v Čechách žijících a chystaje obsáhlejší dílo své jednající jak o anatomické, tak vývojepisné a systematické stránce tohoto oddělení zvířectva, k uveřejnění, neváhám podati v tomto krátkém přehledu nástin systému Annulatů, založeného i na zevnějších i na anatomických znacích těla jejich. Práce ta vyžadovala doby téměř pětileté a byla přerušována pouze občas, hlavně, že předsevzal jsem v letech 1879—81 výskum fauny studničných vod pražských a mimo to v roce 1880 ztrávil jsem letní měsíce na c. kr. zoologické stanici v Terstu, snaže se pro zdokonalení své práce poznati důkladněji povahu některých mořských Annulatův. Jakkoliv literatura o tomto oddělení živočišném dosti jest bohata, předce setkal jsem se s nesmírnými obtížemi při srovnávání a určování forem mnou objevených s oněmi jinde popsányými; musil jsem, zkrátka řečeno, počítati takřka od počátku, než nalezl jsem bod, z něhož bylo možno vyjítí k založení soustavy co možno přirozené. A že takováto pouze na výskumu komparativně anatomickém závisí,

snadno možno si vysvětliti onu drahnou dobu, po které, dokončiv dílo své, mohu je rukoum odborníkův odevzdati. Obsahujeť stati následující:

1. Seznam literatury dle času spořádaný.
2. Náčrtek historický o dosavadních soustavách.
3. System mnou navržený a provedený.
4. O anatomii a vývoji Oligochaetů.
5. Všeobecné úvahy.

V tomto předběžném sdělení jedná se mi pouze o vyčtení veškerých v Čechách přicházejících druhů, synonyma uvádím jen v důležitějších případech a připojuji i kratičké diagnosy nově objevených rodův a druhův. Formy odjinud mi zaslané, anebo mimo vlast naši mnou objevené, ač velice důležitý jsou pro celkový ráz soustavy Oligochaetův, neuvádím zde v pořadu. Jsou to hlavně přítelem mým Gustavem Eisenem v Americe severní pozorované a popsané rody, dále od dra. Hatscheka z Lince mi zaslaný a u nás dosud nepozorovaný *Criodrilus* z Dunaje, posléze pak druhy mnou jednak v moři adriatickém, jednak v sladkých vodách v Přímoří sbírané.

Připomínám z předu, že jsem, jakož vytknuto mnou již o prvém sjezdu českých přírodozpytcův a lékařův r. 1880 (Viz: Nature, London 1880), upustil úplně od rozdělení Claparédeova na „*Terricola*“ a „*Limicola*“, ježto není nijakž určitých mezí a znakův pro rozeznávání takovýchto dvou skupin.

I. Familia: *Amedullata* Vejd.

Diagnosa: Oligochaeta, měkkého, flexilního těla se 4 řadami štětín, s jedinou zauzlinou mozkovou, bez pásma břišního. Lalok čelní na břišní straně brvami vířivými jest pokryt; po obou jeho stranách vířivé, čichové jamky. Hypodermis obsahuje barevné krůpěje olejné. Rozmnožování z největší části nepohlavní, dělením.

1. Genus. *Aeolosoma* Ehb. g.

(Syn. *Chaetodemus* Leidy).

1. Species. *Aeol. quaternarium* Ehb. g.

Naleziště: Potok Kouřimský, Třeboňské rybníky, Vltava u Prahy. Tůně na císařské louce. Ve studni na Spálené ulici č. 20.

2. Species. *Aeol. Ehrenbergii* Oerst.Syn. *Aeolosoma quaternarium* Lankester.*Chaetodemus multisetosus* Čerňavský.

Naleziště: Po tisících v rašelinných vodách u Františkových Lázní a u Třeboně, v tůni na císařské louce u Prahy, ve studních pražských na Karlově, na Karlově náměstí č. 558 a 552, na Smíchově č. 230.

3. Species. *Aeol. tenebrarum* Vejdovský.

Naleziště: Ve studni Pražské na Karlově nám. č. 557 v ohromném množství.

II. Familia: *Naidomorpha* Vejdovský.Syn: *Naidea* part. aut.*Naidida* part. Vejd.

Diagnosa: Oligochaeta s normálními metamery, s hlavou z laloku čelního a ústního sestávající, s trupem mnohočlenným. Štětinky ve 4 řadách přicházející jsou nejrozličnější formy, háčkovité, rozklané, řídce špičaté, v hřbetních řadách s nimi v největším počtu případů s vláskovitými se střídající. Na mnoze více než 2 štětinky ve svazcích. — Za doby pohlavnosti nacházejí se varlata v 5., vaječníky v 6. segmentu tělním. Chámovody ústí na 6., zásobárny chámu (rec. sem.) v 5. segmentu. Vejcovodům odpovídají otvory mezi 6. a 7. segmentem. — Vedle pohlavního rozmnožování po celý rok množení dělením, jemuž předchází pučení.

2. Genus. *Ophidonais* Gervais.4. Species. *O. serpentina* Gervais.Syn: *Nais serpentina* O. F. Müller.*Serpentina quadristriata* Oersted.

Naleziště: Vltava u Prahy, císař. louka, rybník u Okoře, Labský Kostelec, potok Kouřimský, Třeboň, Oharka u Chebu, rybník u Doks atd.

3. Genus. *Dero* Oken.5. Species. *Dero obtusa* Udekem.

Naleziště: Ve dvou exemplářích v hlenu na lastuře *Anodonta cygnea* z Běchovického rybníku.

4. Genus. **Bohemilla** n. g.6. Species. *Bohemilla comata* n. sp.

Diagnosa: Vlásokovité štětinky na hřbetní straně jsou ve velkém počtu přítomny, 4—7 v jednotlivém svazečku jednostranně pilovaných, dlouhých a mezi nimi tolikéž hladkých, ostnitých. Počínají teprve na 6. segmentě. Na břišní straně jsou krátké, slabě dvojklané, a mělce prohnuté háčky. Lalok čelní bez chobotu, oči na hřbetní straně. Mozková zauzlina veliká, na zad ostře vykrojená. Céva hřbetní v předních segmentech ve 3, dichotomicky se větvící postranné cévy vybíhá. Krev okrově žlutá.

Naleziště a pozorování: Žije patrně v nemalém množství ve Vltavě u Prahy, ježto v bývalých kašnách pražských za letních měsíců v množství značném s jinými Naidkami se objevovala. Roku 1878 nacházel jsem ji v basinu musejním po celý srpen. Jest to jeden menších druhů, dosahující 0·6—0·8 cm. a snad pro tuto nepatrnost byl dosud od autorů přehlednut.

5. Genus. **Nais** O. F. Müller.7. Species. *Nais elinguis* O. F. Müller.

Naleziště: Ve všech stojatých i tekoucích vodách, dobrých i zkažených. Také ve studních Pražských.

8. Species. *Nais barbata* O. F. Müller.

Naleziště: Ve Vltavě u Prahy, v rybníku u Doks, u Třeboně a v tůních Tiché Orlice u Chocně.

9. Species. *Nais Josinae* n. sp.

Diagnosa: Malý druh 2—4 mm. dlouhý, bělostný, bez očních bodů, s červenavou tekutinou krevní; céva hřbetní tvoří velmi hustou síť v prvních 5 segmentech tělních, jako u žádného jiného druhu. Lalok čelní kuželovitý. Štětinky hřbetní vlásokovité; háčky, s těmito se střídající mají stejně dlouhé zoubky. Zauzlina mozková s velikými zadními laloky. Prvoledviny s dlouhými konečnými váčky výměšnými.

Naleziště: *Nais Josinae* shledal jsem asi v 20 exemplářích v rozmělněných látkách rostlinných na pobřeží Čertova jezera na Šumavě v srpnu r. 1881. Zdá se, že druh ten náleží k fauně hlubinné, ješto postrádá očí a že jen náhodou vychází na povrch.

6. *Genus. Slavina n. g.*

10. *Species. Slavina appendiculata mihi.*

(Syn. *Nais appendiculata* Udekem).

Diagnosa: Lalok čelní kratičký, tupý; body oční s 1—2 čočkami. Tělo obaleno rozloženými látkami rostlinými a živočišnými na způsob pochvy, z níž vláskovité štětiny vynikají. Tyto prvního páru jsou daleko (4—5krát) delší následujících. Na břišní straně obyčejné háčky rozeklané. Každý článek tělní jest pokryt v středním svém obvodu řadou bradavek citových, z nichž vynikají hmatové brvy.

Naleziště: *Slavina appendiculata* není řídkou v našich vodách, avšak pro svůj hnědavý obal snadno lze ji přehlednouti. Známa ji z Vltavy u Prahy, z bývalých kašen Pražských, z Třeboňských rybníků a potoku Kouřimského.

7. *Genus. Stylaria Lmk.*

11. *Species. Stylaria proboscidea Lmk.*

Naleziště: V tekoucích i stojatých vodách obyčejný zjev s *Nais elinguis*. Hojná ve Vltavě.

12. *Species. Stylaria parasita O. Schmidt.*

Syn. *Pterostylorides parasita* Čerňavský.

Naleziště: Ve Vltavě u Prahy řídce, v musejním basínu, pokud rozváděla se voda Vltavská nefiltrovaná, hojně, v rybnících jihočeských obyčejná.

8. *Genus. Pristina Ehb. g.*

13. *Species. Pristina longiseta Ehb. g.*

Naleziště: U Prahy na císařské louce v tůni, v rybníčku u Vysočan; v Třeboni opatovický rybník.

9. *Genus. Naidium, O. Schmidt.*

14. *Species. Naidium luteum O. Schm.*

Naleziště: Pouze z rašelinných vod u Františkových Lázní známo.

III. **Familia: Chaetogastridae Vejd.**

Syn. *Naidea* part. aut.

Naididae part. Vejd.

Diagnosa: Tělo odchylně článkované, hlava s trupem srostlá, lalok čelní slabě vyvinutý. Štětinky dlouhé, háčkovitě rozeklané ve

2 řadách na břiše; hřbetní štětinky scházejí. Prvý pár svazků štětinových na přídě těla, nesoucí uvnitř pharynx a požerák; zřetelné kroužkování pouze na zadní části těla vyznačené svazky štětín, zauzlinami nervovými a páry prvoledvin. Pharynx mohutný, oesophagus slabě vyvinutý, střevo ve 2 odstavce silně naduřelé se členicí. — V době pohlavní činnosti varlata v 6., vaječníky v 7. segmentu (dle zauzlin nervových počítáno). Chámovody ústí na 7., zásobárny chámu na 6. segmentu. Otvory vejcovodové mezi 7. a 8. segmentem (?). — Po většinu života dělením se množí, jemuž předchází pučení. — Žijí volně i cizopasně.

10. Genus. **Chaetogaster Baer.**

15. Species. *Chaetogaster Limnaei Baer.*

Syn.: *Chaetogaster furcatus* Ehb. Gervais. — *Chaetogaster Linnei* Gervais, Udekem — *Mutzia heterodactyla* Vogt. — *Chaet. diaphanus* part. Oersted. — *Chaetogaster vermicularis* Grube, Johnston.

Naleziště: Cizopasí na vodních měkkýších zevně i uvnitř. V posledním případě shledal jsem jej v jatrách *Physa fontinalis*, *Ancylus fluviatilis*, *Bythinia tentaculata*. Jindy zase v dutině dýchací neb na povrchu těla. Tak u *Limnaeus stagnalis*, *Limnaea peregra*, *Planorbis corneus*. Plžové ti pocházeli buď z Labe, buď z Vltavy neb rybníků jihočeských.

16. Species. *Chaetogaster diaphanus Gruithuisen.*

Syn.: *Nais vermicularis* O. F. Müller. — *Nais diaphana* Gruith. — *Chaetogaster niveus* Ehrenberg. — *Blanonais vermicularis* Gervais. — *Ch. diaphanus* part. Oersted. — *Ch. vermicularis* Grube, Johnston. — *Chaet. diaphanus* Leydy, Lankest., Tauber, Semper. — Non: *Chaetog. diaphanus* Udekem.

Naleziště: Vltava u Prahy, tůně na Císařské louce, Pražské kašny, rybníky u Třeboně, z tůní labských u Neratovic.

17. Species. *Chaetogaster cristallinus n. sp.*

Diagnosa: Lalok čelní tupý; cévní soustava v segmentu jícnovém schází docela, kruh nervu sympatického na přídě oesophagu. Průsvitností těla nad jiné druhy význačný, štětinky málo zakřivlé. 2—3 mm. délky.

Naleziště: Dostí hojný druh ve vodách čistých potoků, řídčeji ve velkých řekách ve společnosti s *Ch. diastrophus*. Kouřimský potok, Vltava u Prahy, Labe u Brandýsa n. L., Orlice u Chocně, Jílava u Podmoklí.

18. Species. *Chaetogaster diastrophus mihi*.

Syn.: *Nais diastropa* Gruithuisen, *Chaetogaster Mülleri* (?) Udekem.
 Naleziště: Nejobyčejnější to druh ve Vltavě, v tůních Vltavských na Cís. louce, v potoku Botiči, v musejním basinu, v Labi u Čelakovic, Brandýsa, Kostelce nad Labem, Neratovic, Mělníka, Štětí, Děčína, v Ploučnici, v rybnících Třeboňských, Jizera u Turnova, potok Kouřimský, Ohře u Chebu, Teplá u Karlových Varů, ve 3 studních Pražských. V jezerech Šumavských neshledal jsem jej.

IV. Familia: **Discodrilidae** Vejd.

Diagnosa: Lalok čelní a ústní splynulé v jediný celek; kolem úst příssavkový val, uvnitř úst chitinové čelisti. Počet zadních článkův přeměněný v příssavku. Segmenty bez štětinek. Hřbetní a břišní céva spojeny několika málo kličkami postranními. Na pohlavních segmentech v době dospělosti opasek. Varle v 6., vaječník v 8. segmentu; chámovod ústí na 7., receptaculum seminis na 6. segmentu; otvor místo vejcovodu mezi 8. a 9. segmentem. Cizopasící na racích.

11. Genus. **Branchiobdella**.19. Species. *Branchiobdella astaci* Odier.

Syn.: *Branchiobdella parasita* Dorner.

„ *pentadonta* Whitman.

Naleziště: Raci, ze všech mně známých míst v Čechách byli napadeni tímto červem v hojném počtu; zvláště skoumal jsem *Branchyobdelly* ze Zlaté Stoky v Třeboni a z potoku Kouřimského; následkem těchto skoumání a pozorování dospěl jsem posléze k poznání, že dříve rozeznávané druhy *Branchiobdella astaci*, *parasita* a *pentadonta* nic jiného nejsou než jeden jediný druh, jež označuji nejstarším jmenem *astaci*.

V. Familia: **Enchytraeidae** Vejd.

Diagnosa: Vodu i zemi obývající červi namnoze bělavé neb bílé barvy, tuhého těla, normalně členitého. — 4 řady jednoduchých, přímých neb prohnutých štětinek ve skupinách po 2—10; v řídkých případech redukují se tyto štětiny ve jednobuněčné, veliké žlázy hypodermální. — Céva hřbetní pouze v prvních segmentech

vyvinuta; v střední a zadní části těla vytvořuje sinus ve stěnách střeva; břišní céva probíhá celým tělem a jest v předních segmentech 3 páry klíček postranních s hřbetní cévou spojena. — V dutině ústní jest pár lalůček chutnacích vyvinuto; mohutně ztlustlá svrchní část jícnu jest vychlípitelná. V 3.—6. segmentě táhnou se slinné žlázy; nad to jsou tak zv. septální žlázy, účinkující jakožto slizné žlázy, vytvořeny na bránicích předních segmentův. — Varlata v 16., vaječníky ve 12. segmentě. Chánovody ústí ve 12. segmentě; otvory působící jakožto vejcovody mezi 11/12. segmentem. Receptacula seminis mezi 4/5. segmentem.

12. Genus. **Pachydrilus Claparéde.**

20. Species. *Pachydrilus fossor* Vejd.

Naleziště: Společně s *Lambriculus variegatus* v tůních u Turnova.

21. Species. *Pachydrilus sphagnetorum* Vejd.

Naleziště: Ve velkém množství v rašelinných vodách u Doks.

22. Species. *Pachydrilus Pagenstscheri* Ratzel.

Naleziště: V místnostech bohatých na amoniak, hlavně v hnojištích, smetištích atd. Kouřim; 2 studny Pražské.

13. Genus. **Enchytraeus Henle.**

23. Species. *Enchytraeus appendiculatus* Buchholz.

Naleziště: Hojný druh ten ve vlhké půdě zahradní na všech místech.

24. Species. *Enchytraeus ventriculosus* Udekem.

Naleziště: Ve vlhké půdě, jako ve vodě, v písku a mechu všude rozšířen.

25. Species. *Enchytraeus leptodera* Vejd.

Naleziště: V květinových hrncích, v zahradní půdě (Kouřim, Praha, Sázava, Talmberk).

26. Species. *Enchytraeus Buchholzii* Vejd.

Naleziště: V hrncích květinových, v zahradní a polní půdě, v bařinách a stojatých vodách, v mechu atd. (Kanálská zahrada, Stromovka u Prahy).

27. Species. *Enchytraeus humicultor* Vejd.

Naleziště: Obyčejný v místnostech ammoniak obsahujících, ve společnosti s *Pachydrilus Pagenstecheri*.

28. Species. *Enchytraeus lobifer* Vejd.

Naleziště: V písčnaté, vlhké půdě: Stromovka, Kouřim, Třeboň, Litoměřice.

29. Species. *Enchytraeus Perrieri* Vejd.

Naleziště: Na všech místech v značném množství.

30. Species. *Enchytraeus Leydigii* Vejd.

Naleziště: V tučných půdách u Prahy. Stromovka!

31. Species. *Enchytraeus galba* Hoffm.

Naleziště: Nejobyčejnější druh v okolí Pražském v látkách trouchnivějších.

32. Species. *Enchytraeus Hegemon* Vejd.

Naleziště: V mechu a shnilém listí; hlavně z jara a na podzim. Stromovka, Roztoky, Chuchle, Kanálka, Kouřim, Sázava, Talmberk, Třeboň.

14. Genus. **Anachaeta** Vejd.33. Species. *Anachaeta Eisenii* Vejd.

Naleziště: V málo vlhké půdě, dosud jen z musejní zahrady známa, avšak zde žije u velikém množství.

34. Species. *Anachaeta bohemica* Vejd.

Naleziště: S předešlým druhem společně v zahradě Musejní.

VI. Familia: Tubificidae Vejd.

Diagnosa: Normálně segmentovaní červi, barvy vždy červené s velkým počtem kroužků, jež nesou ve 4 řadách svazky štětin; tyto ve skupinách 3—10 přítomné, z většiny háčkové, rozeklané, někdy vláskovité v hořených řadách. Cévy hojně vyvinuté, kličky postranní dlouhé a vinuté. — Varlata v 9., vaječníky v 10. segmentu; chámovody jednoduché ústí na 10., receptacula seminis na 9. segmentě; vajíčka vycházejí, jak jest pravděpodobno, mezi 9/10. segmentem.

V receptaculech vytvořují se zvláštní brylky chámové (spermatophory). — Obyvatelé pouze vodní.

15. *Genus. Tubifex Lamk.*

Syn.: Saenuris part. Hoffmeister.
Saenuris Grube, Čerňavský.

35. *Species. Tubifex rivulorum Lamk.*

Syn.: Saenuris variegata part. Hoffmeister; — Nais sanguinea part. Doyère. — Saenuris variegata Grube, Čerňavský. — Tubifex Bonetti Claparède. — Tubifex coccineus Vejdovský.

Naleziště: Ve všech vodách stojatých i tekoucích, čistých i zkažených. U Prahy: Ve Vltavě, v Botiči, v Rokytce u Libně, Kanálka atd.

16. *Genus. Psammoryctes Vejd.*

36. *Species. Psammoryctes barbatus mihi.*

Syn.: Saenuris barbata Grube. — Saenuris (Naidina) umbellifera Kessler. — Tubifex umbellifer Lankester, Perrier. — Psammoryctes umbellifer Vejdovský, Čerňavský.

Naleziště: V Čechách pouze na jediném místě, v malém potůčku vlévajícím se do Kouřimky (Kouřim).

17. *Genus. Limnodrilus Claparède.*

Syn.: Saenuris variegata part. Hoffmeister. — Nais sanguinea part. Doyère. — Tubifex part. Budge, Udekem. — Acestus Leidy. — Lumbriculus Leidy. — Nais gigantea Kessler. — Clitellio Čerňavský.

37. *Species. Limnodrilus Hoffmeisteri Clap.*

Naleziště: Vltava u Prahy, Labské tůně u Kostelce nad Labem; Libušina lázeň u Pankráce, rybník Opatovický u Třeboně.

38. *Species. Limnodrilus Udekemianus Clap.*

Naleziště: Vltava u Prahy (Štvanice, Císařská louka); Kanálská zahrada, Libušina lázeň u Pankráce, Kouřim, Kněževy, Labe u Kostelce nad Labem a Neratovic, Čelakovice, Třeboň, Hluboká atd.

39. *Species. Limnodrilus Claparedianus Patzel.*

Naleziště: Botič u Prahy, Kouřimka u Kouřimi. Třeboň.

VII. Familia: Phreoryctidae Vejd.

Diagnosa: Tvrdožní Oligochaeti s velikým počtem článků, silně na pokožce doužkující, s prodlouženým lalokem čelním. Štětinky ve 4 řadách, na hřbetě i na břiše pouze po jedné. Prvoledviny ústí za štětinkami. Pohlavní aparát neznámý.

18. Genus. **Phreoryctes Hoffmeister.**

Syn.: *Nemodrilus* Claparède.

40. Species. *Phreoryctes filiformis* Vejd.

Syn: *Nemodrilus filiformis* Claparède. — *Phreoryctes Heydeni* Holl.
Naleziště: Příklad do potoku Kouřimského u Kouřimi; na Šumavě pod vrchem Pancéřem.

VIII. Familia: Lumbriculidae Vejd.

Diagnosa: Štětinky veskrze po 2 v jednotlivých svazcích, buď špičaté neb nezřetelně rozeklané. Srdce opatřeno jest v každém článku párem přívěsků cévních, jež nesouvisí s cévou břišní a na mnoze jsou ještě stromovitě rozvětvené. — Varlata u druhů mnou pozorovaných v 10., vaječníky v 11. segmentu. Podvojně chámovody ústí společně na 10., zásobárny chámu buď před neb za otvory chámovodů na venek ústí. Nevytvorují brylek chámových (spermatophorů). Vejcovody mezi 11. a 12. segmentem. — Obyvatelé vodní.

19. Genus. **Stylodrilus Claparède.**

41. Species. *Stylodrilus Gabretae* n. sp.

Syn.:? *Enchytraeus annellatus* Kessler: Материалы. etc. Tab. VI. Fig. 3 a. 3 b.

Diagnosa. *Stylodrilus* s krátkým lalokem čelním, žlázatým, živě červený. Štětinky trojího tvaru: v hřbetních řadách a na zadních segmentech v řadách břišních jsou štětinky slabě rozeklané. Na přídě těla v řadách břišních jsou štětinky háčkovité, nerozeklané a v tom tvaru jdou až k segmentům genitálním. Za těmito objevují se na volném konci háčků velmi nezřetelné zoubky, jichž velikosti pozvolna na zad přibývá. Zauzlina mozková tvoří mohutné laloky na zad. Receptacula seminis ústící za štětinkami břišními na 9. segmentu, postrádají onoho krystalovitého tělesa,

jež charakterisuje Styl. *Heringianus* Clap. Na 10. segmentu vznikají dlouhé, trubicovité pyje. Céva hřbetní tvoří v 6. segmentu slabý, v 7. silný nádor.

Naleziště: *Stylodrilus Gabretae* žije v značném množství v bystřinách Šumavských, nejen ve vodě, nýbrž i ve vyschlých korytech potočních. Shledal jsem jej v značném množství ve společnosti s *Phreoryctes filiformis* na Šumavě pod Pancířem.

20. Genus. *Phreatothrix* Vejd.

42. Species. *Phreatothrix pragensis* Vejd.

Naleziště: Dosud shledán pouze ve studnicích Pražských, avšak ve množství značném; mám zaznamenáno asi 30 nalezišť z Prahy.

21. Genus. *Lumbriculus* Grube.

Non: *Lumbriculus* Claparède.

43. Species. *Lumbriculus variegatus* Grube.

Non: *Lumbriculus variegatus* Claparède.*)

Naleziště: *Lumbriculus variegatus* jest v Čechách značně rozšířen. Znam jej ze středních Čech (Brandýs n. Labem, Kostelec nad Labem, Neratovice, Stětí, Kouřim, Černý Kostelec, Turnov), z jižních Čech (od Třeboně a Budějovic), z východních Čech u České Třebové, ze severních Čech: z Ploučnice u Děčína a z rybníku u Doks, ze západních Čech: u Karlových Varů a posléze z Černého Jezera na Šumavě.

44. Species. *Lumbriculus Lanckensteri* Vejd.

Naleziště: Pouze v jediném exempláři z hluboké studny zámecké v Poděbradech.

*) *Claparède* popisuje pod tímto jmenem zcela jiný druh, než onen, jež *Grube* založil. Potvrzuje mne v tomto náhledu nejen různost anatomických poměrů, jakéž líčí *Claparède* u svého *Lumbriculus variegatus* a jakéž shledal jsem já u druhu toho jména v Čechách žijícího, nýbrž i ta okolnost, že jsem měl příležitost zkoumati přímo onen druh, jež *Claparède* za *Lumbriculus variegatus* považoval. Shledal jsem jej totiž ve velikém množství zároveň ve společnosti s *Psammoryctes barbatus* žijícího v rybníku u Zaule, nedaleko Terstu r. 1877, a to dokonale pohlavně dospělého. Bližší poměry jeho vylíčím ve svém velkém díle a zovu jej *Claparedilla meridionalis*.

22. Genus. **Rhynchelmis Hoffm.**

(Euaxes Grube.)

45. Species. *Rhynchelmis Limosella Hoffm.*

Naleziště: Labská tůň a Labe samo u Kostelce n. L. Ve 2 exemplářích ve Vltavě na Štvanici u Prahy.

IX. Familia. **Lumbricidae Sav.**

Diagnosa: Tělo normálně členité. Štětinky po 2. Opasek v pohlavní dospělosti buď před, neb za segmenty pohlavními, neb docela na nich vytvořený. Dvě cévy břišní. Prvoledviny v pohlavních segmentech trvají vedle chámovodů, vejcovodů a zásobáren chámu. Obyvatelé zemští, sladkovodní i mořští.

Sectio: *Lumbricida praeclitellia.*

Diagnosa: Otvory samčí položeny jsou před opaskem.

23. Genus **Lumbricus Linné.**46. Species. *Lumbricus tetraëder Sav.*Syn. *Allurus tetraëdrus Eisen.*

Naleziště: V každé bažině, hlavně na dně bahnitých rybníků, pod kameny v potocích (u Prahy: Chuchle, Závist, Radotín, Kopačina).

47. Species. *Lumbricus roseus Sovigny.*Syn. *Lumbricus puter Hoffmeister, Eisen.**Dendrobaena Boeckii Eisen.*

Naleziště: Všudy v lesní a někdy i zahradní půdě. V okolí Prahy u Chuchle a na Závisti, Krč, Černý Kostelec, Česká Třebová, Šumava (Plöckenstein a v okolí Eisensteinu), Krkonoše.

48. Species. *Lumbricus foetidus Sav.*Syn. *Allolobophora foetida Eisen.*

Naleziště: V místnostech na ammoniak bohatých, hlavně v hnojištích a hnijící slámě. Kouřim. Braník. Z jedné studny v Praze (ovocný trh) mnoho exemplářů vyloveno.

49. Species. *Lumbricus submontanus Vejd.*

Naleziště: V strouchnivělém dřevě na několika místech v Krkonoších v značnějším množství sbíral B. Hellich.

50. Species. *Lumbricus carneus* Sav.

Syn.: *Enterion carneum* Sav. — *Lumbricus communis*, var. *carneus* Hoffmeister, Eisen, Vejdovský. — *Allolobophora mucosa* Eisen.
Naleziště: V každé orné půdě, v polích, na lukách, hojný.

51. Species, *Lumbricus cyaneus* Sav.

Syn.: *Enterion cyaneum* Savigny. — *Lumbricus communis* var. *cyaneus* Hoffmeister, Eisen, Vejdovský — *Allolobophora turgida* Eisen.

Naleziště: V tučné půdě zahradní všudy.

52. Species. *Lumbricus riparius* Hoffm.

Syn.: *Allolobophora riparia* Eisen.

Naleziště: U Prahy: Braník a Podol, podél břehu Vltavy; břeh Jizery u Mladé Boleslavi a u Turnova podél Stebenky hojně, u Nových Dvorů.

53. Species. *Lumbricus purpureus* Eisen.

Naleziště: Dosti četně objevující se v jistých krajinách. Tak na Šumavě v okolí Eisensteina v tučné půdě; Musejní zahrada v Praze.

54. Species. *Lumbricus agricola* Hoffmeister.

Naleziště: Všudy obyčejný; veliké exempláře z Poděbrad, Kouřimi, Kandratic atd.

Druhy, jež v dřívějších svých sděleních jsem uvedl, jako *L. rubellus* Hoffmeister a *L. aquatilis* představují bezpochyby jakési odrudy jiných druhů. Aspoň se mi u prvního nepodařilo zjištění stálé vlastnosti, jak je Hoffmeister a Eisen líčí, nýbrž četné přechody k *L. agricola*. *L. aquatilis* naproti tomu zdá se, že představuje odrudu *L. carneus*, jež životu vodnímu se přispůsobila a na jisté pouze krajiny se obmezuje. Mimo dříve již ode mne zmíněné naleziště této formy (kaluž u Kněževsi) nepodařilo se mi *L. aquatilis* dosud jinde objeviti.

Zjištěny tudíž až dosud v Čechách 54 druhy Oligochaetů, jež náležejí 23 rodům a dělí se v 9 čeledí.

R. 1875 zjištěno 27 druhů (vlastně po odečtení *L. rubellus* a *aquatilis* jen 25 druhů) v 11 rodech.

R. 1874 shledáno 22 druhů s 3 odrudami ve dvou familiích: *Naidea* a *Lumbricida*.
